

Ivo Gattin:

MARIJA NONVEILLER

»... Oči prosto ne mogu da se otkinu s jednog motiva, a drugi ih već neodoljivo privlači. Nijedna lažna nota u tom divnom koncertu nijansa, u tom bogatstvu crteža, sve ritam i sklad, sama živa poezija iskristalizirana iz cvijeća i sunčanog sjaja... Sretni ste bili u izboru jer nigdje toliko zadovoljstva u radu ne bi bilo moguće naći kao ovdje, osobito kad se u tom radu prilazi srcem i razumijevanjem kao Vi...«.

Tako kroničar dnevnika iz daleke 1931. karakterizira rad Marije Gattin Nonveiller, umjetničkog i administrativnog rukovodioca »Banovinske čilimare i vezionice« u Splitu (osnovane 1930).

Tragove javnog djelovanja Marije Nonveiller srećemo 1927. na izložbama umjetničkog obrta u Splitu, gdje izlaže tepihe, čipke, vaze ornamentirane uljnim ornamentom i još niz predmeta rezbarenih u drvu. Kritika laskavo prihvaća njen rad te između ostalog tvrdi: »...znala je svojom prirodnom umjetničkom dušom da izradi po vezenim šarama nacrt za tkani čilim i time je stvorila novu mogućnost primjene pučke umjetnosti...«.

Traganje po novinskim izrescima i dokumentima još će reći da je nakon oslobođenja ponovo organizirala tkalonicu i vezionicu u Splitu i njome umjetnički i administrativno rukovodila do mirovine i da je nosilac ordena Zasluge za narod. No ni nakon odlaska u mirovinu godine 1950. ne napušta svoj rad, koji je prati do posljednjeg časa.

Kada nastojimo sažeti rad i misao Marije Nonveiller te ići za tvrdnjom kritičara da je stvorila novu mogućnost primjene pučke umjetnosti tada se otvara niz nepoznanica koje nas vode u kulturnu klimu 20-tih godina

postsecesionističkog perioda, kada se gradske sredine žele definirati interpretacijom folkloru za potrebe svoje svakodnevice.

Od početka djelovanja stav Marije Nonveiller je da se likovni jezik narodne umjetnosti može pretopiti u drugi jedino pod uvjetom da se poštuju zakonitosti folklornog originala te s tim zakonitostima uskladi svrha i tehnika novonastalog predmeta. Stoga je upornom temeljitošću proučavala likovne zakonitosti motiva i narodnu tehnologiju. Motive je skicirala olovkom u vrlo malenim »notesima« i u toj fazi već ih je razrađivala u kompoziciju za budući tepih. Ti crteži odaju izvanrednog promatrača i nose u sebi hermetičnu ljepotu ritma dinarskog folkloru koji ju je pretežno nadahnua.

U postupku nikada ne ide u krajnost, a tepih gradi (tepih joj je dugo bio osnovna preokupacija) discipliniranom kompozicijom perzijskih tepiha. Možemo ustvrditi da nema neuspjelih kompozicija, ima izvanrednih koje odišu svom ozbiljnošću strukturirane cjeline, gdje u detaljima doživljavamo iznenadne duhovite, jedva primjetne pomake, a time je uspijevala razbiti monotoniju koja je toliko opasna u tom poslu.

U času opredjeljenja Marije Nonveiller za svoj rad u Splitu djeluje nekoliko izvanrednih umjetnika slikara, muzičara, kipara, književnika, koji slijede duh narodne umjetnosti. Možda su oni i bili poticaj za njen umjetnički izraz, ali za nju je bio predodređen put umjetnosti primjerene svakodnevi. Ona je svoj rad gradila ozbiljnošću anonimnih srednjovjekovnih graditelja katedrala te poput njih za sebe nikada nije prisvojila atribut umjetnika, a stvorila je prekrasne cjeline velikih površina i minijaturnih čipaka nesumnjive umjetničke vrijednosti.